

DE VOGELS IN DE WESTELIJKE EEMPOLDERS
Periodieke tellingen tot 1984 in de
Noord- en Zuidpolder te Veld
en in de Oostermeent

Subgroep Eempolders

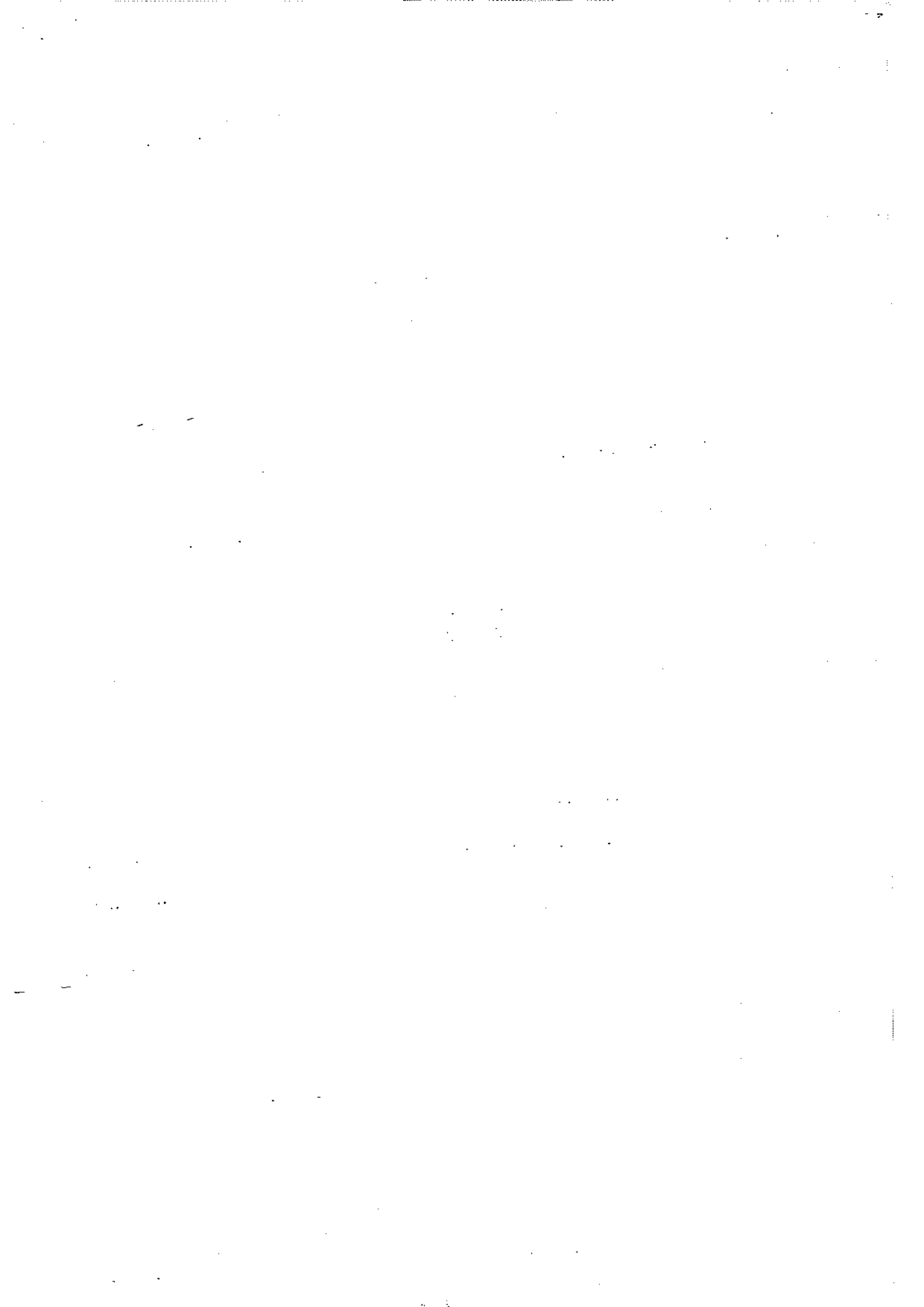
R.A. Kole & N.A. Klippel

VOGELWERKGROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

Hilversum

1989

Uitgave: 63

Illustraties

A.J. van Klaveren.

Medewerking

Aan het tot stand komen van dit verslag werkten de volgende personen mee:

N.A. Klippel, R.A. Kole, A. van Leyden, G. Marmelstein, A. Poelstra-Kuyiman, R. Verschuren.

Tellers

De volgende personen werkten mee aan de tellingen:

C.G.-Abbenes, R. van de Akker, F. Beffers, W.J. Bindt, Y. Bosman,
P.A. de bruyn, M. Doornveld, W. Duurland, L.J.G. Dijk, F. Griffioen,
J.P. Grootes, H. Hardon, M. Haverkamp, M. Hinterding, F. Hoes,
M. van Houten, I. Karsemijer, A.J. van Klaveren, N.A. Klippel, M. Klomps,
R.A. Kole, K. Langenberg, W. Langendorff, W. Leurs, A. van Leyden,
J.J. Lodewijkx, R. van Maanen, G. Marmelstein, H. Moerman, A. du Mosch,
H. van Oosterhout, A. Pluister, A. Poelstra-Kuyiman, G.I. Rieken,
J. van Riel, B. Roor, H.D. van Stipriaan, F. van de Veer, A.P. Vermeule,
R. Verschuren, H.P. Vos, J.D.N. Westeneng, J. de Wilde, R. Willemstein.

© Copyright 1989 - Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

De productie van deze uitgave kwam tot stand onder auspiciën van het Biogeografisch Informatiecentrum (BIC) van het Ministerie van Landbouw en Visserij. Overname van gegevens is toegestaan met bronvermelding. Het auteursrecht voor de illustraties berust bij A.J. van Klaveren(39005).

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
1.1. Het gebied	3
1.2. Methode	5
2. EEN AANTAL WEIDEVOGELS	7
2.1. Zomertaling	7
2.2. Wintertaling	8
2.3. Slobeend	9
2.4. Scholekster	10
2.5. Kievit	12
2.6. Kemphaan	15
2.7. Watersnip	18
2.8. Grutto	20
2.9. Wulp	22
2.10. Tureluur	24
2.11. Veldleeuwerik	25
2.12. Graspieper	26
2.13. Gele Kwikstaart	27
3. WEIDEVOGELS IN DE OOSTERMEENT	30
4. VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN	31
5. INCIDENTELE WAARNEMINGEN	38
6. TELRESULTATEN	41
6.1. De Overzichtstabellen.	41
6.2. Codering van de aantallen.	41
6.3. Teldata.	41
Literatuurlijst.	43

APPENDIX A

Overzicht van de telresultaten tussen 1973 en 1984.

1. INLEIDING

Sinds 1972 worden door een groep leden van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken regelmatig vogeltellingen uitgevoerd aan de westzijde van de Eemvallei. Oorspronkelijk werden de tellingen alleen uitgevoerd in de Noordpolder te Veld en de Zuidpolder te Veld, maar sinds 1984 is ook het restant van de Oostermeent aan de oostzijde van Huizen daaraan als telgebied aan toegevoegd.* Sinds dat jaar zijn er dus drie telgebieden aangehouden.

Het gebied behoort voornamelijk tot de gemeente Eemnes en ligt voor het grootste deel in de provincie Utrecht. Het deel dat ten Noorden van de Gooyergracht gelegen is, ligt in de Noord-Hollandse gemeenten Blaricum en Huizen.

Er doen zich ook in dit gebied verschillende ontwikkelingen voor, die van invloed zijn op de ecologische waarden van het landschap. Dit zijn bijvoorbeeld de ontwikkelingen in de landbouw en de toenemende recreatiedruk, die een grote invloed kunnen hebben op de ecologische kwaliteit van het gebied en op de vogels die van het gebied gebruik maken.

De tellingen werden destijds in de eerste plaats gestart om de ontwikkelingen van de vogelstand in het gebied te kunnen volgen. Er waren eigenlijk weinig concrete gegevens bekend. De aanleiding voor het opzetten van de tellingen waren de plannen voor ruilverkavelingen die voor het gebied werden voorbereid.

De tellingen bleken bovendien ook een goede praktijkervaring voor beginnende 'vogelaars' te zijn. Ze bieden hen een uitstekende gelegenheid om de verschillende vogelsoorten te leren kennen en ervaring op te doen met het uitvoeren van systematische tellingen.

In dit verslag wordt een overzicht gegeven van de telresultaten over een periode van twaalf jaar. Deze periode loopt van 1979 tot en met 1984. De aantallen van alle waargenomen vogelsoorten zijn in overzichtstabellen weergegeven.

Voor een aantal, meer specifieke weidevogelsoorten, zijn de resultaten bovendien nog wat uitgebreider onderzocht. Dit betreft de volgende soorten:

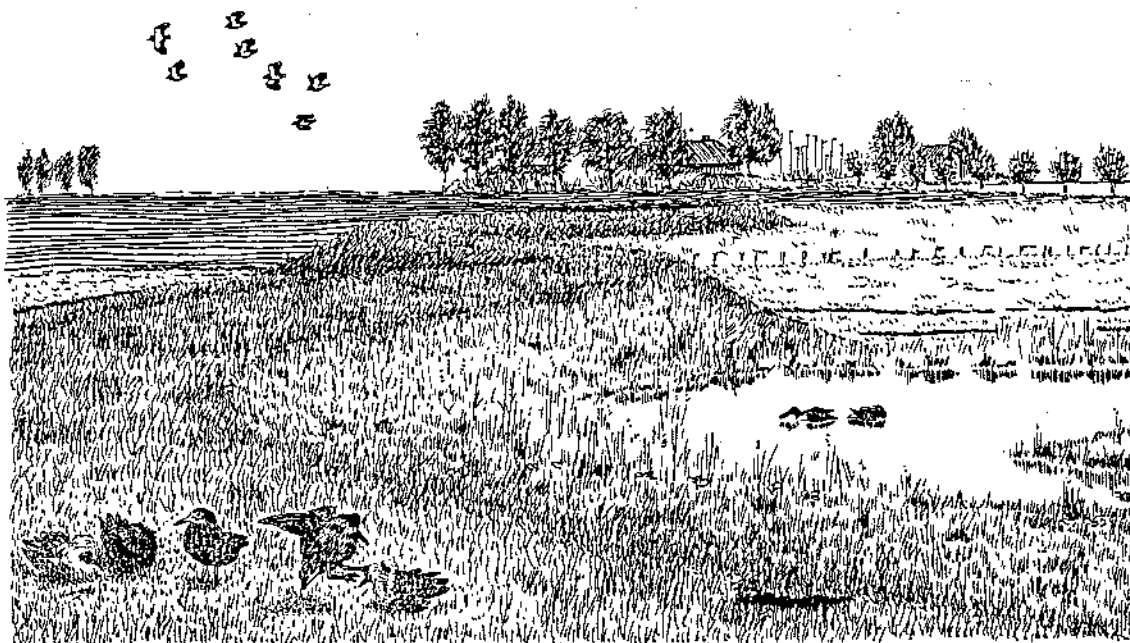
* Op de recente uitgave van de topografische kaarten staat dit gebied aangegeven als de Huizer en Laarder Aangerechten.

Wintertaling	Grutto
Zomertaling	Wulp
Slóbeend	Tureluur
Scholekster	Veldleeuwerik
Kievit	Graspieper
Kemphaan	Gele Kwikstaart
Watersnip	

Van deze groep weidevogels zijn de gegevens in dit verslag samengevat in een aantal tabellen en grafieken, waardoor de ontwikkelingen gedurende de telperiode van twaalf jaar duidelijker worden.

Een deel van de gegevens in dit verslag werd al eerder gepubliceerd. Dat zijn de gegevens van 1973 tot en met 1978, die uitgebreid zijn beschreven in Klippel & van Leyden et al. 1981¹. Ook bij de samenstelling van 'Vogels tussen Vecht en Eem'² werd gebruik gemaakt van de gegevens die tot 1984 door middel van deze tellingen werden verzameld.

Met de gegevens in dit verslag is het mogelijk de resultaten van de eerste zes jaar van de tellingen (1973 .. 1978) te vergelijken met die van de daaropvolgende periode van zes jaar (1979 .. 1984). De gegevens van de Oostermeent, die pas sinds 1984 word meegeteld, zijn in dit verslag zo veel mogelijk afzonderlijk vermeld, om de vergelijking met de vorige publikaties gemakkelijker te maken. De gegevens van de telgebieden Noordpolder te Veld en Zuidpolder te Veld zijn, evenals voorheen, samengevoegd.

Kemphaantjes, Kieviten en enkele Slobeenden bij de Zomerdijk.

1.1. Het gebied

De grootte van het gebied dat werd onderzocht is ruim 2000 ha. Aan de oostzijde wordt het telgebied begrenst door de rivier de Eem. Aan de westzijde worden de Meentweg en de Wakkerendijk als begrenzing aangehouden en in het zuiden de Rijksweg A1. De huidige noordelijke grens is de dijk langs het Eemmeer; tot 1984 was dat de Meentdijk, die ook bekend is als de 'Zomerdijk'.

De Eempolders bestaan vrijwel geheel uit open grasland met sloten en een aantal wegen. Karakteristiek voor dit voormalige kustgebied is het vrijwel geheel ontbreken van hoog opgaande begroeiingen en van bebouwing. De landschappelijke waarden en de flora en fauna van het gebied staan reeds

lang onder grote druk. Dat wordt vooral veroorzaakt door het intensiever wordende gebruik van de graslanden en door de geleidelijk steeds verder doorgevoerde modernisering in de veehouderij. Vooral de ontwatering en de bestrijding van onkruiden hebben een grote invloed. Deze druk zal nog enorm toenemen wanneer de voorgenomen ruilverkaveling uitgevoerd zal zijn.

Enkele ingrijpende veranderingen die het gebied bedreigen zijn de verlaging van de waterstand en het regelmatig scheuren en inzaaien van nieuwe, verbeterde grassoorten, die de produktiviteit moeten helpen verhogen. Ook worden de percelen steeds intensiever bemest en machinaal bewerkt. Er wordt van agrarische zijde daarom ook voortdurend aangedrongen op verlaging van het waterpeil in het gebied. De van oorsprong vochtige en zachte veenbodem is namelijk niet zo geschikt voor de steeds zwaarder wordende landbouwwerktuigen, waardoor regelmatig problemen ontstaan bij het werk op het land. Bij het maaien, of hooien kunnen de machines of hooiwagens vast lopen in de zachte bodem, waardoor er onder meer veel schade ontstaat aan het gras. Ook de karakteristieke klinkerwegen hebben veel te lijden van het zware verkeer. De zware tankwagens die worden gebruikt om de mestoverschotten van elders aan te voeren, veroorzaken enorme verzakkingen en beschadigingen aan deze wegen.

Het valt te verwachten dat er in de toekomst ook steeds meer loopstallen in gebruik genomen zullen worden, waardoor de problemen nog zullen toenemen. Er zullen dan meer koeien per hectare komen en er zal steeds meer door de boeren gemaaid worden, waarbij de begrazing door de koeien af zal nemen. Als gevolg van deze veranderingen zal de diversiteit in het gebied verder teruglopen en er zal een dominerende mono-grascultuur van een beperkt aantal veredelde grassoorten ontstaan. De soortenrijkdom aan kruiden en grassen zal verder afnemen. Dit zal onder andere te merken zijn aan het verdwijnen vele bloeiende planten. Ook voor de vogels zijn de ontwikkelingen niet gunstig. Steeds meer legfels van weidevogels gaan er verloren, doordat er erg vroeg in het voorjaar begonnen wordt met het maaien. Dit verschijnsel komt steeds veelvuldiger voor.

Deze ontwikkelingen staan natuurlijk niet op zichzelf. Ze treden ook in andere weidegebieden op. Het westelijke Eemland was echter van oorsprong een karakteristiek gebied, met specifieke en rijke flora. Deze had zich kunnen ontwikkelen deels als gevolg van de ligging van het gebied en door de wijze waarop het gebied in het verleden werd gebruikt en beheerd. In het verleden vormde het gebied een deel van de kust van de Zuiderzee. Tot aan de afsluiting daarvan werd het gebied met een zekere regelmaat met zout water overstroomd. Hierdoor was, vooral in het noordelijk deel, een vrij zilte bodem aanwezig. Hoewel de overstromingen na 1932 voorbij waren en het inmiddels gevormde IJsselmeer langzamerhand steeds verder verzoette, zijn er in sommige delen van de polders nog steeds sporen van de specifieke 'zilte flora' terug te vinden. Sommige vogels hebben een voorkeur voor dergelijke zilte gebieden als broedgebied. De Tureluur is daarvan een goed voorbeeld.

Een tweede oorzaak voor de rijkdom aan plantensoorten in het gebied was de tamelijk geïsoleerde ligging van de meeste percelen, vooral die aan de

zijde van de Eem. Vroeger waren deze ver afgelegen gebieden hoofdzakelijk als hooiland in gebruik. Ze werden weinig betreden en slechts een maal per jaar gemaaid. Dit gebeurde ook vrij laat in het seizoen. Door het verschil in het gebruik van de nabijgelegen en de afgelegen delen van de polders was ook de flora en vegetatie nogal verschillend. Tegenwoordig is het gebruik van het gebied sterk veranderd. De percelen worden vrijwel allemaal als weidegebied gebruikt en niet meer zoals vroeger uitsluitend als hooiland. Daardoor is er al veel van de variatie en rijkdom van het gebied verloren gegaan.³

Voor wat betreft de vogelstand, onderging het Eemland ook een sterke invloed van de aanwezigheid van de nieuwe polders van Flevoland.

Door de verschillende ontwikkelingen, is voor een aantal vogelsoorten interesse voor het gebied als broedgebied afgenomen. Een voorbeeld hiervan is de Kempphaan, een soort die vroeger nog jaarlijks in de Eempolders broedde. Er waren zelfs een aantal bekende lekken, waar men de 'strijd' van de hanen kon gadeslaan. Tegenwoordig is deze soort echter als broedvogel geheel uit verdwenen.

Ook de stand van een aantal andere soorten neemt geleidelijk af. Dat is niet altijd eenvoudig vast te stellen, vooral omdat de betreffende soorten soms nog in vrij grote aantallen aanwezig zijn en er ook van nature schommelingen in aantallen zijn. De ontwikkelingen van dergelijke soorten kunnen dan slechts op langere termijn zichtbaar gemaakt worden. Daarom is het van belang dat er steeds weer nieuwe gegevens worden vastgelegd en beschikbaar gesteld.

1.2. Methode

De tellingen werden gedurende het gehele jaar uitgevoerd, met een vaste telfrequentie van één maal per veertien dagen. Per keer namen er meestal in elk telgebied twee à drie personen aan deel. In totaal waren er dus zes tot negen personen per teldag betrokken bij het tellen.

De tellingen vonden meestal in de weekeinden plaats. Doorgaans op de zaterdagen. Bij voorkeur werden de tellingen 's morgens uitgevoerd. Hoewel de tellingen in de eerste plaats werden uitgevoerd om de ontwikkelingen van de weidevogelsoorten te kunnen volgen, werden van alle aangetroffen vogelsoorten de aantallen genoteerd. Ook eventueel waargenomen zoogdieren werden genoteerd.

De drie telgebieden werden zoveel mogelijk tegelijkertijd bezocht. De benodigde tijd per telling was meestal tweeënhalf tot ruim drie uur.

De tellingen werden uitgevoerd door alle openbare wegen in het gebied te volgen. Alle waargenomen vogels of groepen van vogels werden tijdens de tocht genoteerd. Per telgebied werd het totaal aantal van elke soort ingevuld op een telformulier. Dit gebeurde meestal achteraf. Voor de meeste soorten kwamen de genoteerde aantallen overeen met het aanwezige (waargenomen) aantal exemplaren of althans de waargenomen of geschatte aantallen. De nauwkeurigheid is echter afhankelijk van de soort. Verder werden er nog enkele gegevens vastgelegd over de omstandigheden tijdens de

telling, zoals weersgesteldheid en het gebruikte vervoermiddel. Overige aanvullende bijzonderheden, zoals groepsgrootte, broedgedrag, geslacht of leeftijden werden slechts bij uitzondering vermeld.

2. EEN AANTAL WEIDEVOGELS

Voor een aantal weidevogelsoorten zijn de resultaten uit de periode 1979 .. 1984 vergeleken met de resultaten uit de daaraan voorafgaande periode, dus van 1973 .. 1978. Dit betreft een aantal soorten die karakteristiek zijn voor weidegebieden of die in sterke mate afhankelijk zijn van dergelijke open, vochtige gebieden.

De resultaten van deze vergelijking zijn samengevat in een aantal tabellen en grafieken. Hierin zijn alléén de gegevens van de telgebieden 'Noord' en 'Zuid' verwerkt; de gegevens van het telgebied 'Oostermeent' zijn afzonderlijk vermeld. De grafieken tonen de gemiddelde waarden van de uitkomsten. Voor de meeste vogelsoorten zijn de gegevens gebaseerd op een telling van de waargenomen aantallen. In sommige gevallen is het echter niet goed mogelijk nauwkeurige tellingen uit te voeren en moet volstaan worden met een schatting van de aantallen. Dit is afhankelijk van de soort. Sommige soorten worden altijd geschat, maar er zijn ook wel soorten waarbij geteld of geschat kan worden afhankelijk van de situatie of de aantallen.

De uitkomst van een telling hangt in de praktijk van vele factoren af. Behalve de vaardigheid van de tellers of telsters, speelt ook het toeval een grote rol. De trefkans is per soort zeker niet gelijk en is ook afhankelijk van diverse factoren, zoals het seizoen, het weer, begroeiing en gedrag. Omdat de werkelijke aantallen dus maar een zeer betrekkelijke waarde hebben, zijn in dit verslag zo veel mogelijk de gemiddelde aantallen gebruikt. Deze gemiddelde waarden zijn berekend over alle waarden vanaf één of hoger.

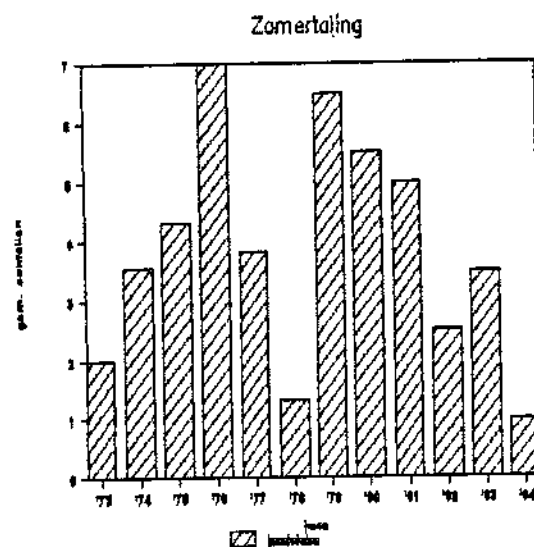
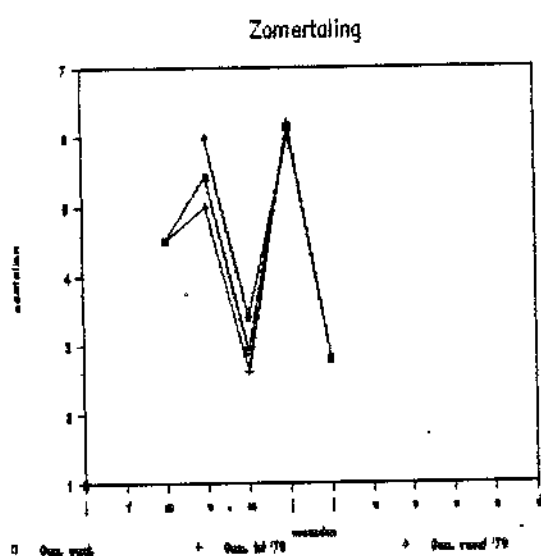
2.1. Zomertaling

De Zomertaling wordt vrijwel uitsluitend in zeer kleine aantallen waargenomen vanaf maart tot in de maand juli. Het maximale aantal Zomertalingen op één teldag was veertien exemplaren. Dit was in juni 1976. Het totaal aantal getelde Zomertalingen in de verslagperiode is 181 exemplaren. Ruim 87% van deze waarnemingen werden gedaan vanaf april tot en met de maand juni. Ook in die periode van het jaar worden er in de regel echter niet meer dan enkele exemplaren gezien. De Zomertaling wordt in de Eempolders vrijwel uitsluitend in het broedseizoen waargenomen. Direct daarna verdwijnt de soort uit het gebied.

Het verloop van de waargenomen aantallen is nogal wisselvallig. De gemiddelde aantallen per jaar variëren tussen circa één en zeven exemplaren. De grafieken geven echter geen duidelijke trend te zien en zonder diepgaander onderzoek valt moeilijk met zekerheid te zeggen of de aantallen van deze soort toe- of afnemen. Het aantal Zomertalingen lijkt echter redelijk op peil te blijven, hoewel wij vanaf 1979 een regelmatige, maar lichte afname kunnen zien.

Doordat de aantallen slechts gering zijn en het bij deze soort heel goed mogelijk is dat niet alle exemplaren worden waargenomen, zijn de uitkomsten slechts relatief. Door lage aantallen speelt het toeval een tamelijk grote rol. Exemplaren die worden gemist of alleen in de periode tussen twee teldagen aanwezig waren worden uiteraard niet meegerekend. Daardoor kunnen de uitkomsten tamelijk sterk beïnvloed zijn en niet geheel met de werkelijkheid overeenkomen. Ook het gedrag van de vogels kan bij deze soort een belangrijke invloed op de resultaten hebben. Vaak zitten Zomertalingen, vooral bij winderig weer, verscholen in het gras of achter randen van sloten of waaien.

Hoewel er sinds het begin van de tellingen nooit hoge aantallen werden vastgesteld, broedden er volgens oudere gegevens tot in de jaren zestig nog vele tientallen paren in de Eempolders. Bij vergelijking van de grafieken van de Zomertaling en de Wintertaling zien wij dat de perioden met de hoogste aantallen geheel verschillend zijn. De Zomertaling komt vooral in juni voor, terwijl de Wintertaling dan juist in geringe aantallen aanwezig is.

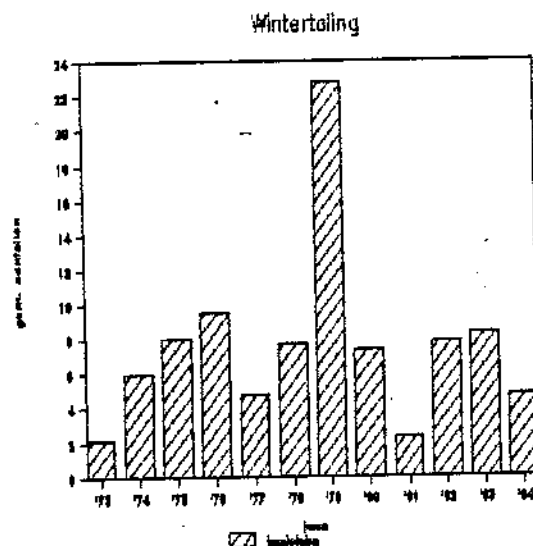
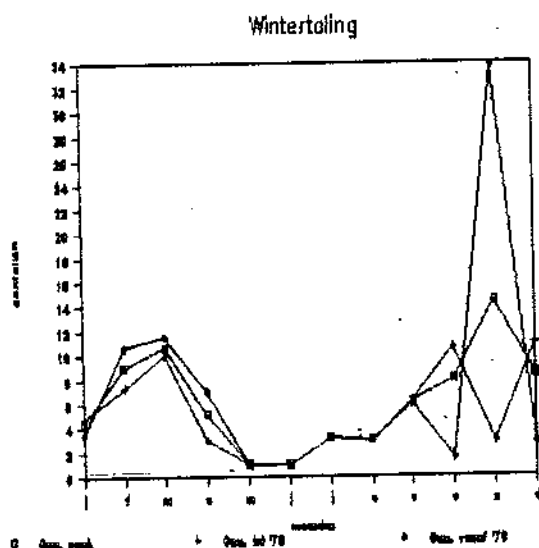
2.2. Wintertaling

In tegenstelling tot de Zomertaling kunnen wij deze soort gedurende het hele jaar aantreffen. In de regel zijn de waargenomen aantallen vrij laag. Het gemiddelde aantal is circa acht exemplaren. Slechts af en toe worden er grotere aantallen waargenomen. Op een van teldagen in november 1979 werden er negentig exemplaren geteld. Dit was het hoogste waargenomen aantal bij de tellingen. Dit uitzonderlijk hoge aantal is de oorzaak van het opvallend hoge gemiddelde in het jaar 1979. De resultaten over de betreffende

telperiode zijn dus tamelijk sterk beïnvloed door slechts één enkele waarneming.

In de regel worden er per teldag niet meer dan tien exemplaren waargenomen. Vaak wordt de soort echter helemaal niet gezien (dit geldt voor ongeveer de helft van de teldagen, verspreid over het hele jaar maar vooral in juni en juli). De aantallen variëren tamelijk sterk, maar het gemiddelde aantal blijft redelijk op het zelfde niveau.

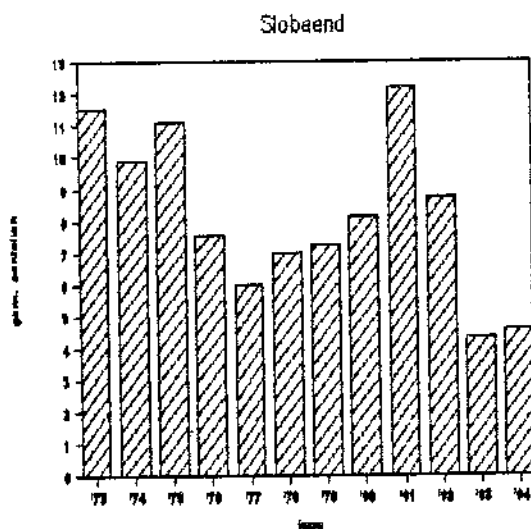
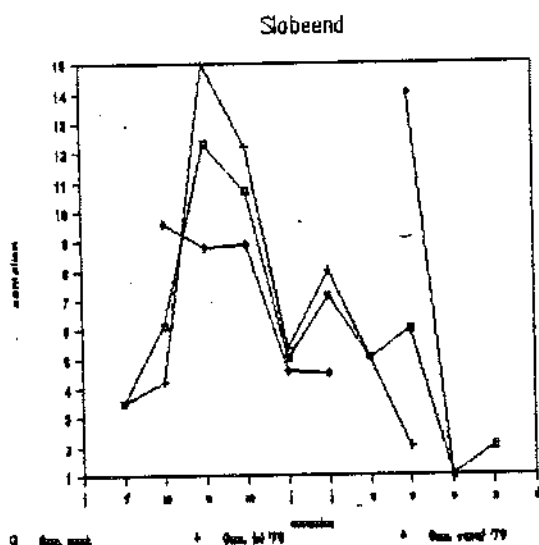
Uit het seizoenverloop blijkt ook dat veel van de waarnemingen betrekking hebben op doortrekkende exemplaren. Zowel in het voor- als in het najaar komen er hoge aantallen voor en aan het einde van het broedseizoen, in mei en juni, is er geen stijging van de aantallen door aanwezigheid van jonge exemplaren waar te nemen. In plaats daarvan zien wij dan juist een afname van de soort. Het is natuurlijk mogelijk dat ze in die periode meer verstopt zitten in de begroeiing.

2.3. Slobeend

Ook de Slobeend is lang niet bij elke telling present. De waarnemingen van de Slobeend stammen vrijwel uitsluitend uit de perioden van maart tot en met juni. De soort verschijnt meestal in kleine groepjes. De aantallen schommelen van enkele exemplaren tot ruim twintig exemplaren op een teldag. Het maximum aantal (27 exemplaren) werd geteld in april 1975. De grafieken vertonen een nogal grillig verloop. Dat wordt voor een deel veroorzaakt doordat er veel maanden zijn geweest waarin de soort helemaal niet werd gezien. Gelet op geringe aantallen, moeten wij er ook bij deze soort rekening mee houden dat het verloop van de grafieken maar een heel beperkte

waarde heeft, omdat er veel exemplaren gemist zullen zijn. Het totaal aantal getelde Slobeenden is 766 exemplaren. De hoogste aantallen komen voor in het broedseizoen. Ruim 64% werd geteld in de maanden april en mei. Deze hoge aantallen wijzen mogelijk op doortrekkers. De overige waarnemingen waren gespreid in het waarnemingsseizoen voor deze soort. Na juli nemen de aantallen snel af. Dat wordt waarschijnlijk veroorzaakt doordat er elders wordt geruid. Mogelijk in de Flevopolders. Tot aan het begin van de jaren tachtig zijn de aantallen redelijk op peil gebleven. Sinds die tijd nam het aantal echter voortdurend af.

2.4. Scholekster

De Scholekster komt in de Eempolders voor vanaf februari tot in november. De soort is gedeeltelijk doortrekker. Er werden vanaf van november tot februari geen Scholeksters aangetroffen bij deze tellingen. De hoogste aantallen werden geteld in maart en april. In deze periode de variëren ook de aantallen het sterkst. Daarna is er een lichte teruggang, maar in juli en augustus lopen de aantallen weer wat op. Hoewel niet meer zo hoog als in het voorjaar. Vanaf 1973 tot in het begin van de jaren tachtig liepen de jaarlijkse aantallen regelmatig op. Daarna leek het aantal zich echter weer wat te stabiliseren.

De aantallen zijn over het algemeen toch niet erg hoog. Meestal zijn er maar enkele exemplaren of vrij kleine groepjes aanwezig. In de regel zijn deze verspreid over het gebied.

Scholeksters waren in de verslagperiode op 82 teldagen present. Slechts vijf maal was het aantal meer dan honderd exemplaren. De Eempolders zijn blijkbaar niet erg in trek als pleistergebied. Hoewel het gebied voor deze

soort geschikt lijkt, zijn de waargenomen aantallen doorgaans niet erg hoog. Bij de nabijgelegen Stichtse Brug werden echter regelmatig grotere groepen waargenomen, evenals enkele kilometers oostelijker, bij de monding van de Laak voorbij Bunschoten, waar regelmatig grote groepen Scholeksters (Dit laatste gebied ligt ten oosten van de Eem, niet erg ver buiten het besproken telgebied.) Vooral in het voorjaar kan men daar groepen van enkele honderden exemplaren waarnemen.

In de Eempolders werd het hoogste aantal (172 exemplaren) geteld in mei 1983. Dergelijke aantallen zijn echter uitzonderingen.

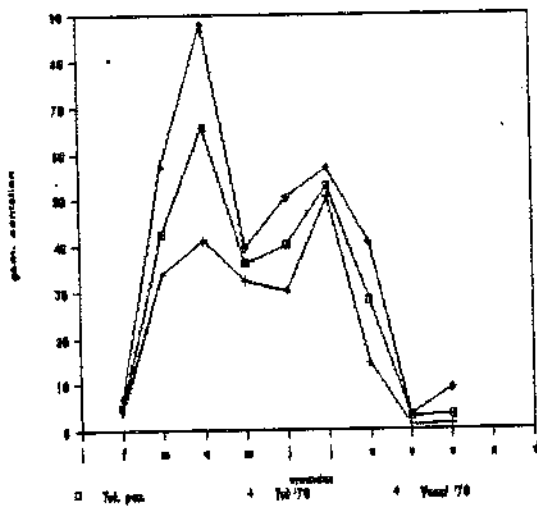
Opyvallend is de sterke stijging van de aantallen direct aan het begin van het seizoen. Tussen 1973 en 1984 werden er slechts 19 exemplaren in de maand februari aangetroffen. In maart is dat aantal al opgelopen tot 1019 exemplaren. Deze maand behoort zelfs al tot de 'topmaanden' van het jaar.

De gemiddelde aantallen waren in de tweede helft van de verslagperiode steeds hoger dan in de eerste helft. In de maand februari is het gemiddelde circa vier. De meeste exemplaren moeten dan nog arriveren. In vergelijking met de Kievit en de Grutto is de terugkeer van de Scholekster al vrij laat in het seizoen.

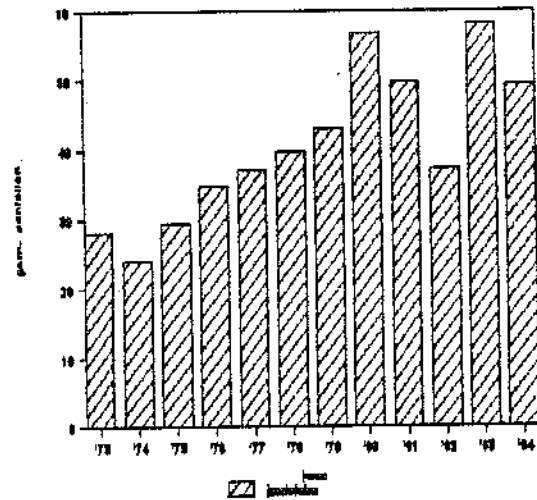
Wanneer wij naar de gemiddelde aantallen per jaar kijken, lijkt het gemiddelde aantal geleidelijk toe te nemen. Ondanks de variatie in de uitkomsten blijkt het aantal Scholeksters echter min of meer op peil te blijven, ondanks de verschillen in de uitkomsten. Tussen 1974 en 1983 varieerden de gemiddelde waarden van 24,0 tot 58,1. *

* Uit de χ^2 -toets (die uitkomt op 33.18) blijkt namelijk dat de verschillen niet significant zijn.

Scholekster

Scholekster

2.5. Kievit

De Kievit wordt gedurende het grootste deel van het jaar waargenomen. Alleen in de wintertijd ontbreekt deze soort vaak een poosje, wanneer de bodem bevroren is. Meestal komen er na een vorstperiode al spoedig weer Kieviten terug uit de zuidelijke streken waar ze zich gedurende de vorst hebben opgehouden. De aantallen zijn aanvankelijk nog wisselvallig, maar de soort begint vrij vroeg met broeden, zodat er al spoedig weer een 'normale bezetting' aanwezig is. Vanaf juni kunnen de aantallen hoog oplopen. Bij één van de tellingen in juni 1974 werden er 4770 exemplaren aangetroffen. In december van dat zelfde jaar werden er zelfs eens ruim tienduizend exemplaren op één teldag genoteerd.

Gedurende het broedseizoen zijn de verschillen in de aantallen minder groot dan in de overige perioden van het jaar. De aantallen zullen in deze periode hoofdzakelijk bepaald worden door de 'capaciteit' van het gebied. De broedende paren zijn dan verspreid over het gebied en houden zich zoveel mogelijk gedekt, hoewel er wel regelmatig vluchten gemaakt worden om het territorium te verdedigen. Dit gedragspatroon beïnvloedt onder meer ook de trefkans, die blijkbaar rond de broedtijd van jaar tot jaar constant

De Kievit is karakteristiek voor het gebied.

blijft. Wij zien dan ook in die periode ook steeds weer ongeveer gelijke aantallen.

Na de broedtijd wordt de aantallen weer hoger. Dit komt voornamelijk omdat er dan weer veel jonge vogels aanwezig zijn. Buiten de broedtijd, wanneer er meer in groepen wordt gezworven, ontstaan er grotere schommelingen in de aantallen. Er zijn dan ook meer trekbewegingen en de trefkans is niet meer gelijk aan die in het broedseizoen.

De maand januari geeft grote aantalsschommelingen te zien. De maximale aantallen per telling liggen dan tussen één en 3842 exemplaren, maar de soort ontbreekt soms helemaal. In deze maand is de trefkans laag en de

waarnemingen zijn dan ook tamelijk wisselvallig.* Ook in het najaar zijn er grote schommelingen, al ontbreekt de Kievit dan zelden helemaal. Het gemiddelde aantal van de tellingen in de maand december berekend over de periode van twaalf jaar, is 1294 exemplaren. ** Het hoogste aantal Kieviten werd genoteerd op een van de teldagen in december 1979. Er werden toen 10 075 exemplaren geteld.

In de broedtijd is er opvallend weinig spreiding in de aantallen. De gemiddelde aantallen in april liggen tussen 119 (in 1979) en 272 (in 1980) exemplaren. Het gemiddelde aantal in april is 169. *** Ook in mei zijn de verschillen nog niet erg groot. In april variëren de maximale aantallen per teldag tussen 129 en 326; in mei van 135 tot 803. Het maximum aantal is in mei echter doorgaans niet hoger dan circa 200 exemplaren. De geringe spreiding van de aantallen in deze periode is het gevolg van het gedrag in deze tijd. Dat gedrag verandert wanneer de jongen zich gaan verplaatsen. Komt men dan te dicht in de buurt dan gaan de ouders al snel op de wieken en worden er vaak furieuze pogingen gedaan de indringers te verjagen. Spoedig breekt dan ook de tijd weer aan dat er weer grote groepen rond gaan zwerven.

Als wij kijken naar het verloop van de gemiddelde aantallen dan lijkt de stand van de Kievit toe te nemen. Met uitzondering van maart en een klein negatief verschil in november, is het gemiddelde aantal Kieviten in alle maanden in de tweede helft van de verslagperiode hoger dan in de eerste helft daarvan. Toch nemen sinds 1979 de gemiddelde aantallen over het totaal aantal jaren geleidelijk af. De schijnbare toename in de tweede helft van de verslagperiode zou een gevolg kunnen zijn van het 'topjaar' 1979 met de hoge uitschieter in december. Kijken wij echter naar de maximale aantallen, dan vinden wij die slechts drie maal in de uitkomsten van de eerste periode van zes jaar. De Kievit nam in de tweede periode (1979 .. 1984) dus niet in aantal af ten opzichte van de eerste periode, hoewel er vanaf 1983 geen extreem hoge aantallen meer zijn geteld. Sinds 1980 is er ook een dalende tendens te zien.

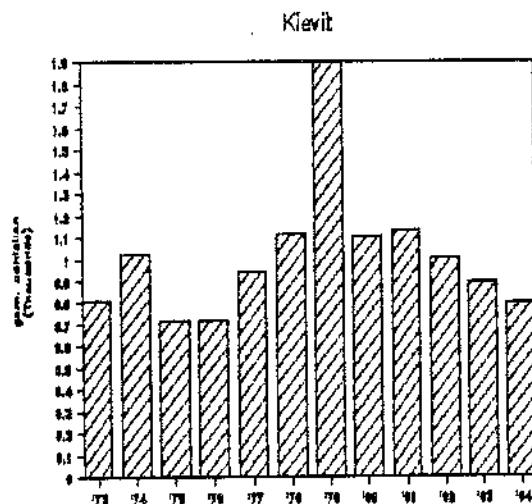
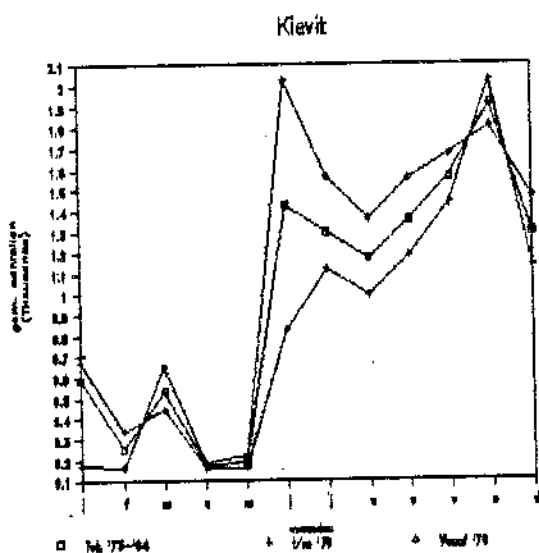
* De standaard-deviatie voor de gemiddelde aantallen was voor januari 1086.

** De standaard-deviatie was daarbij 2254.

*** De standaard-deviatie van de uitkomsten in april is slechts 66.

Tabel 2.1 Overzicht van de maximale aantallen per maand van 1973 .. 1984

	jan	feb	maa	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1973											5125	
1974												
1975	3842	1348										
1976												
1977												
1978												
1979						4770		3489	2818			10075
1980			2299	326			3530					
1981										2806		
1982					803							
1983												
1984												

2.6. Kemphaan

In het verleden broedde de Kemphaan jaarlijks in grote aantallen in de Eempolders. Vaak werden er meer dan honderd broedgevallen geteld. Er waren een aantal bekende lekken, waar men de baltsrituelen kon volgen. Deze plaatsen trokken jaarlijks sterk de aandacht. Niet alleen van vogelaars, want de Kempfanen werden in de polders ook regelmatig gevangen. Zelfs in grote aantallen. Sinds jaren is dat echter verleden tijd geworden. De soort is zelfs inmiddels vermoedelijk als broedvogel al helemaal uit het gebied

verdwenen.

Gelukkig kunnen wij deze interessante vogels er nog wel zeer geregeld zien pleisteren en doortrekken. Hoewel er vrijwel het hele jaar door waarnemingen kunnen worden gedaan, komt de soort toch voornamelijk voor in de periode vanaf maart tot september. De laatste drie maanden van het jaar nemen de aantallen snel af. De hoogste aantallen komen voor in de maand augustus. In de verslagperiode werden er in het totaal 1418 exemplaren in augustus geteld. In 1982 had de maand augustus ook het hoogste gemiddelde aantal van de tellingen namelijk 257 exemplaren. Augustus 1983 was ook weer een topmaand. Er waren toen gemiddeld 250 Kemphanen. Het hoogste aantal op één teldag werd ook in augustus 1983 vastgesteld. Er werden toen op één dag 312 exemplaren geteld.

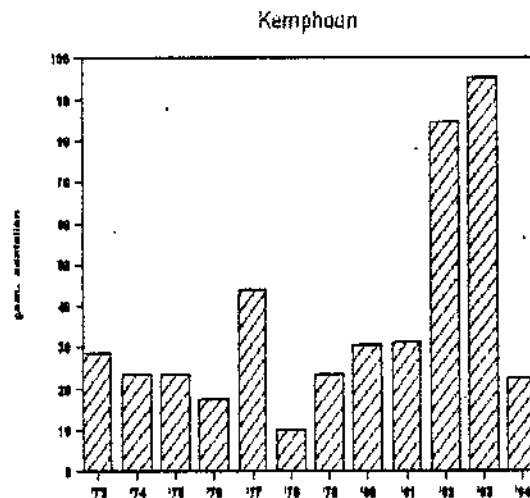
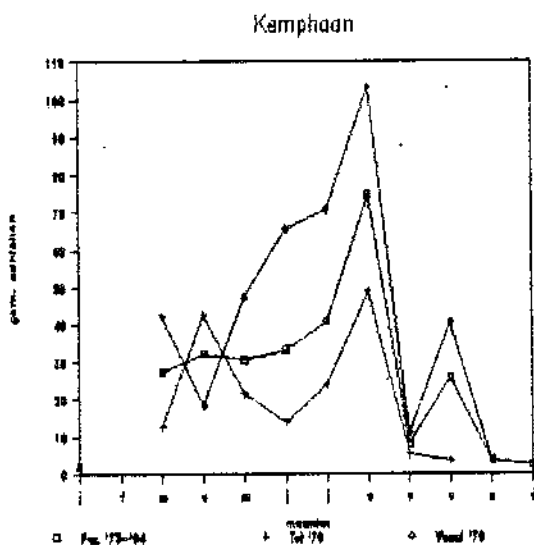
Het totale gemiddelde aantal over de hele telperiode is 34,4. In periode van maart tot september lopen de gemiddelde aantallen per maand wel op tot zo'n driehonderd exemplaren. Vergelijken wij de gemiddelde aantallen uit de eerste helft van de verslagperiode met die uit de tweede helft, dan zijn die in de tweede periode fors gestegen. Soms zijn is die stijging zelfs tot het drievoudige. De spreiding van de aantallen is vrij groot. Zelfs in de 'topmaanden' zijn er regelmatig tellingen waarbij er slechts één enkel exemplaar wordt geteld. Ook komt het regelmatig voor dat de soort helemaal niet wordt gezien.

Kemphanen werden vooral in het noordelijk deel van de polders gezien. Het zijn de rustige en meestal ook drassige gedeelten van het gebied, waar

In de zomer en het najaar zijn er nog geregeld Kemphaantjes te zien.

vroeger overigens ook de lekken waren. Ze zwerven doorgaans in kleine groepjes rond, soms in gezelschap van Kieviten of Spreeuwen. Het is te hopen dat de soort zich weer als broedvogel in de Eempolders zal gaan vestigen. Dit is misschien mogelijk als er een vogalreservaat in de Noordpolder te Veld wordt ingericht en door een verstandig beheer de omstandigheden verbeterd worden. Voor het verdwijnen van de lekken en de broedplaatsen kunnen verschillende oorzaken zijn geweest. Behalve de vangsten en andere verstoringen, zou ook de toegenomen ontwatering in het gebied een rol gespeeld kunnen hebben. In het nog steeds waterrijke poldergebied Arkenheem (ten oosten van de Eem, gelegen tussen Bunschoten en Nijkerk) kan men de 'strijd' van de hanen namelijk nog jaarlijks zien. Een herstel van de rust en verhoging van het waterpeil kunnen deze soort dus wellicht weer aantrekken.

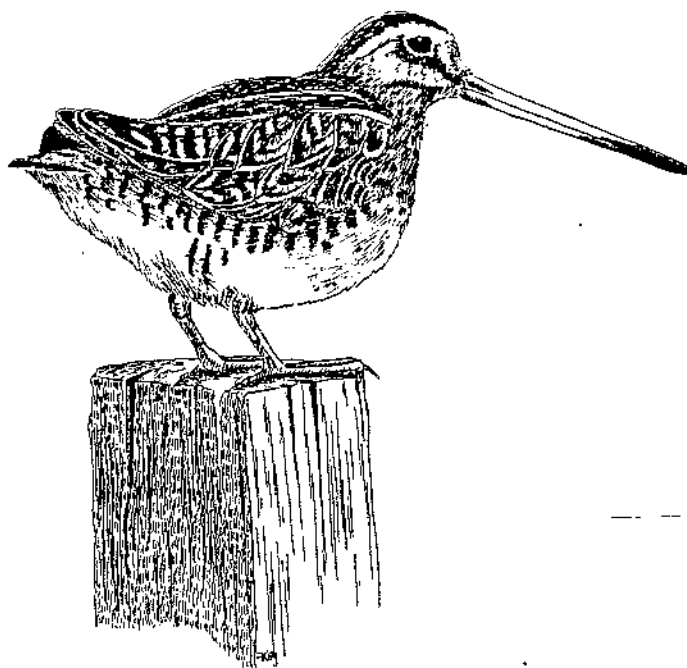

2.7. Watersnip

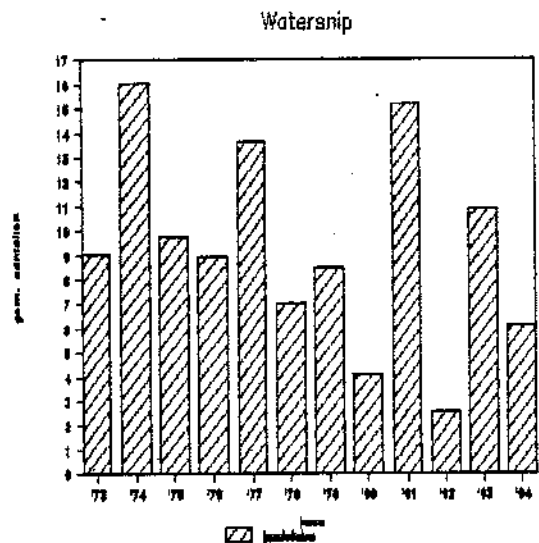
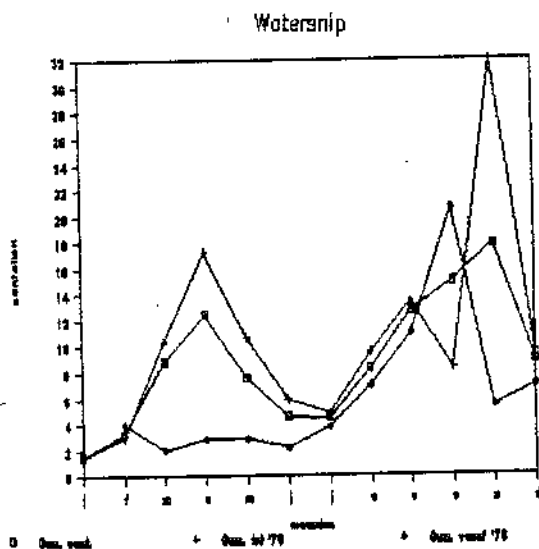
De Watersnip nam tussen 1973 en 1984 geleidelijk in aantal af. Ondanks behoorlijk grote schommelingen in de gemiddelde aantallen, waarbij er soms nog behoorlijke aantallen worden aangetroffen, is er duidelijk een dalende tendens. Dat is zeer waarschijnlijk een gevolg van de het droger worden van het gebied.

De soort trekt door in het voor- en najaar. Na 1979 is het gemiddelde aantal doortrekkende exemplaren in het voorjaar echter zeer sterk gedaald. De 'topmaand' voor deze soort is april. Eigenlijk kunnen wij beter schrijven 'was april', want de daling van het gemiddelde aantal in de tweede helft van de telperiode is ruim 83% en het gemiddelde aantal tijdens het voorjaar is zelfs teruggelopen van enkele tientallen tot circa twee exemplaren per maand. Ook de uit de maximum aantallen blijkt de daling heel duidelijk. In de eerste zes jaar werden er nog zeer regelmatig enkele tientallen Watersnippen geteld. De aantallen konden toen oplopen tot een dertigtal Watersnippen per telling. Na 1979 werden er echter in het voorjaar nooit meer dan acht exemplaren geteld. Er zijn ook steeds meer teldagen waarop er helemaal geen Watersnippen meer worden waargenomen. In de zes jaar van 1973 tot aan 1979 waren er in totaal tien kalendermaanden waarin geen Watersnippen werden geteld. In de daarop volgende periode van zes jaar was dat aantal 29. De achteruitgang is in alle seizoenen merkbaar. Ook tijdens de piekperiodes van de najaarstrek is er een daling van de gemiddelde aantallen van ruim 30% te constateren.

De Watersnip is een vogelsoort die vaak slechts bij toeval, in de regel door plotseling opvliegen, opvalt. Het is erg moeilijk deze soort volledig te tellen, omdat de aantallen in de regel gering zijn en de soort graag gedekt blijft. Baltsende exemplaren vallen beter op, maar buiten de broedtijd zijn exacte aantallen moeilijk vast te stellen en valt het niet mee een volledig beeld te verkrijgen. De hogere aantallen in het voor- en najaar kunnen veroorzaakt worden door een opvallender gedrag van de vogels (zoals baltsgedrag of in grotere groepen verschijnen).

De Watersnip wordt meestal opgemerkt door het opvliegen.

2.8. Grutto

De 'koningin van de weidevogels' is vanaf maart tot begin augustus een opvallende verschijning in de Eempolders. Luidkeels roepend cirkelen zij dan boven de weilanden of trekken, zittend op een paaltje, de aandacht van voorbijgangers. Tegen het einde van het broedseizoen worden argeloze wandelaars of fietsers zelfs vaak fel vanuit de lucht belaagd, wanneer de grutto-ouders van mening zijn dat de indringers hun pullen te dicht genaderd zijn.

De eerste Grutto's arriveren soms al in februari. Deze worden dan al gauw gevolgd door de 'hoofdmacht' en in maart is de hele broedpopulatie alweer present. De gemiddelde aantallen liggen dan rond de 200 exemplaren. Uit de grafieken is duidelijk te zien hoe efficiënt de Grutto in de loop van het jaar zijn tijd indeelt. In een zeer korte periode keren de paren terug uit het overwinteringsgebied. In de weken daarop worden de territoria in bezit genomen. In die tijd variëren de aantallen nog. Dan volgt een rustiger periode, maar wanneer de jongen komen zijn er weer grotere verschillen in de aantallen. Ten slotte vertrekt de populatie met de jongen naar andere voedsel- en ruigebieden. Dit hele proces speelt zich volgens een strak tijdschema af, dat van jaar tot jaar maar heel weinig in de datum verschilt. Uit de gegevens van de tellingen blijkt ook duidelijk dat deze soort een echte trekker is en dat de Eempolders slechts gedurende een klein deel van het jaar worden gebruikt.

De Grutto broedt in het zuiden van ons land wat vroeger dan in het noorden. In ons gebied lijkt de maand mei het hoogtepunt van de broedtijd te zijn.

In maart is het gemiddelde aantal 173,5. * In mei echter, wanneer de nestplaatsen bezet zijn, is het gemiddelde aantal nog maar 137,2. ** Er zijn dan niet meer zulke grote verschillen in de telresultaten. Dat het gemiddelde aantal in deze maand wat lager is kan waarschijnlijk worden verklaard door het gedrag. De paren hebben er in deze tijd weinig 'behoefte' aan de aandacht op zich te vestigen. Bovendien zijn ze dan regelmatig gespreid over het gebied en zwerven ze vrijwel niet in groepen rond, zoals in de overige perioden van het seizoen. Zodra de jongen zo ver ontwikkeld zijn dat ze met de ouders mee kunnen vliegen verdwijnt de soort uit het gebied. Dat is goed te zien in Tabel 2.2.

Tabel 2.2 - Gemiddelde en maximale aantallen per maand van 1973 .. 1984.***

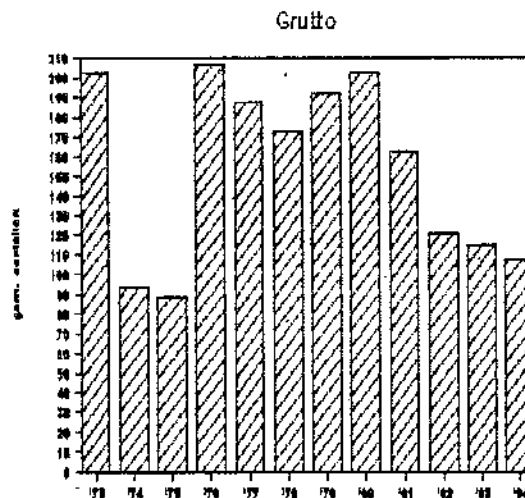
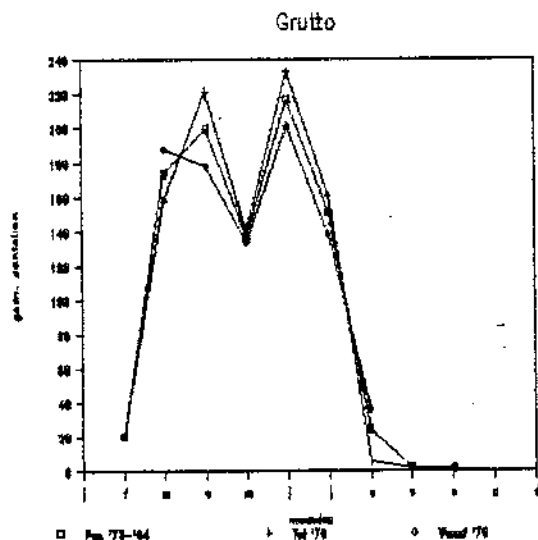
	jan	feb	maa	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Gemiddeld	0	21	174	200	137	217	151	24	2,0	1,5	0	0
Stand.dev.	-	14	155	91	45	126	187	30	0	0,5	-	-
Maximaal	0	31	570	400	231	539	807	91	2	2	0	0
Totaal	0	62	3643	4792	3431	5416	3619	313	2	3	0	0

Het vertrek van de broedpopulatie verloopt opvallend snel. Het gemiddelde aantal van 150,8 in de maand juli is in augustus al gedaald tot 24,1 en in september is dat nog slechts 2. In het veld is dit ook heel goed te merken, omdat de soort vaak radikaal van de ene op de andere dag verdwenen is. Ook andere informatiebronnen, zoals die van het ringonderzoek, wijzen er op dat de Grutto zich massaal en in zeer korte tijd van en naar de overwinteringsgebieden verplaatst. Een voordeel van deze snelle verplaatsing is, dat de kwetsbaarheid onderweg veel kleiner wordt dan bijvoorbeeld bij de Kievit.

* De standaard-deviatie is dan 154,8.

** De standaard-deviatie is dan nog sterker afgenomen, namelijk tot 45,2.

*** De getallen zijn, met uitzondering van die van de maanden september en oktober, afgerond op eenheden.

2.9. Wulp

Wulpen kunnen het hele jaar in de Eempolders aangetroffen worden, maar de aantallen wisselen erg sterk. De aantallen zijn in het najaar veel hoger dan in het voorjaar. Waarschijnlijk zijn de groepen dan sterk gedecimeerd en er trekken natuurlijk ook veel Wulpen door naar de broedplaatsen, welke zich voornamelijk in de heide- en duingebieden bevinden. In mei zien wij dan ook maar weinig Wulpen in de polders.

Vanaf juni beginnen de aantallen echter al weer in snel tempo op te lopen. In de laatste drie maanden van het jaar zijn de gemiddelde aantallen tussen de honderd en tweehonderd exemplaren. Bij vorst verdwijnt de soort weer. In januari worden er dan ook doorgaans maar weinig Wulpen geteld, hoewel ook dan de maximale aantallen variëren tussen 0 en 152. Uit de telgegevens blijkt, dat de trefkans in het voorjaar niet veel afwijkt van die in het najaar. Wel is de grootte van de groepen in het voorjaar gemiddeld veel lager dan in het najaar. Dat blijkt ook uit de gegevens van Tabel 2.3.

Tabel 2.3 - Gemiddelde en maximale aantallen per maand van 1973 .. 1984.

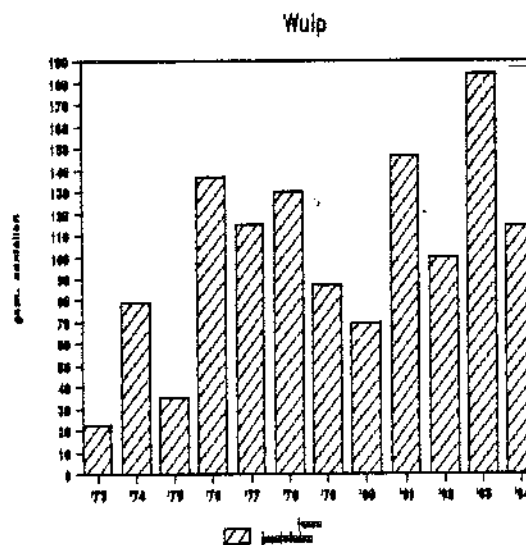
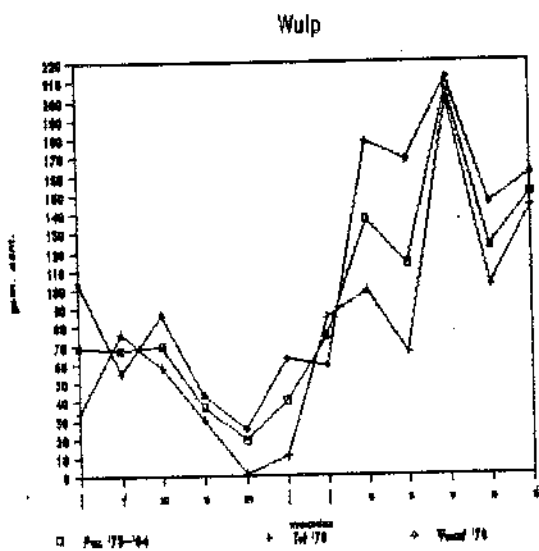
	jan	feb	maa	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Gemiddeld	69	68	69	37	19	40	75	137	113	207	122	150
Maximaal	390	177	252	122	124	248	385	613	455	628	290	690
Totaal	1508	1148	1733	848	152	563	1717	3420	2705	5369	2812	3606

Bij vergelijking van de gemiddelde aantallen uit de periode van 1973 ..

1978 met die van 1979 .. 1984, zien wij dat er in alle seizoenen van het jaar een kleine stijging is te constateren. In Tabel 2.4 zien wij echter dat de maximale aantallen de laatste jaren in het voorjaar niet meer overschreden werden, terwijl er in het najaar een verschuiving is naar de latere jaren.

Tabel 2.4 - Overzicht van de maximale aantallen per maand van 1973 .. 1984

	jan	feb	maa	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1973												
1974		177										
1975												
1976				122			385					
1977												
1978			252									
1979						248						
1980					124							
1981										628		
1982												
1983								613	455		290	690
1984	390											

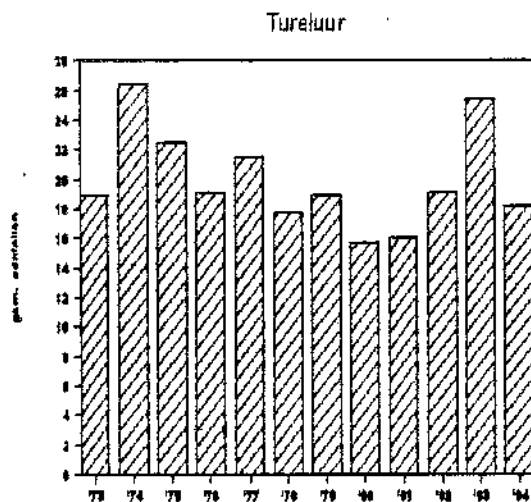
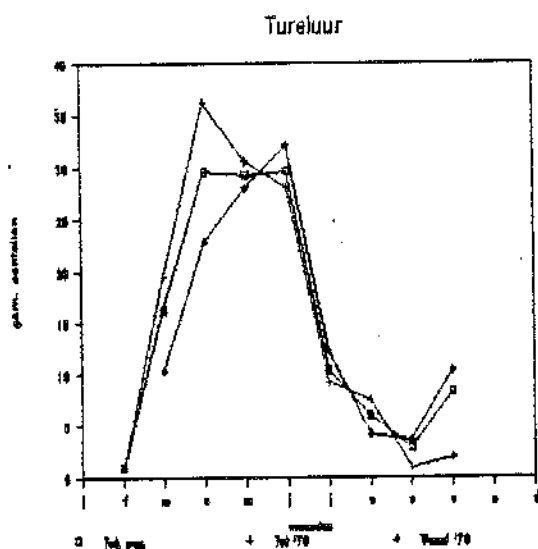

2.10. Tureluur

De Tureluur is, net als de Grutto, voornamelijk gedurende de broedtijd in de Eempolders te vinden. In juni zien wij eveneens een sterke terugval van de aantallen, maar de soort verdwijnt dan nog niet helemaal. Tot in oktober worden er nog exemplaren waargenomen. Het is niet duidelijk of dit nog trekkers zijn of achtergebleven exemplaren.

De gemiddelde aantallen Tureluurs per jaar waren verschillend, maar het aantal Tureluurs bleef wel op peil. Het gemiddelde aantal was over de telperiode van 12 jaar 19,96. * Ook bij deze soort kan het echter zijn dat de gemiddelde aantallen wat versluierend werken en dat er wel verschuivingen of veranderingen zijn opgetreden. In het voorjaar bijvoorbeeld, vertonen de maximale aantallen, evenals de gemiddelde aantallen, een dalende tendens, welke gedeeltelijk gecompenseerd wordt door een stijging in het naseizoen. Uit het onderzoek van Staatsbosbeheer en van de Werkgroep Ontwikkeling Eemland bleek dat de stand van de Tureluur sinds de jaren vijftig is afgenomen. * Een verder doorgaande daling in de periode van 1973 tot 1984 is echter uit onze telgegevens niet gebleken. Daarbij moet men natuurlijk wel bedenken dat de tellingen zich niet in de eerste plaats richten op het vaststellen van het aantal broedparen. Er worden uitsluitend aantallen geteld en niet naar nesten gezocht. Ook speciale gedragingen, zoals baltsgedrag en dergelijke, worden niet vastgelegd. Daardoor kan niet met zekerheid vastgesteld worden welk deel van de waarnemingen tijdens het broedseizoen betrekking heeft gehad op broedende paren.

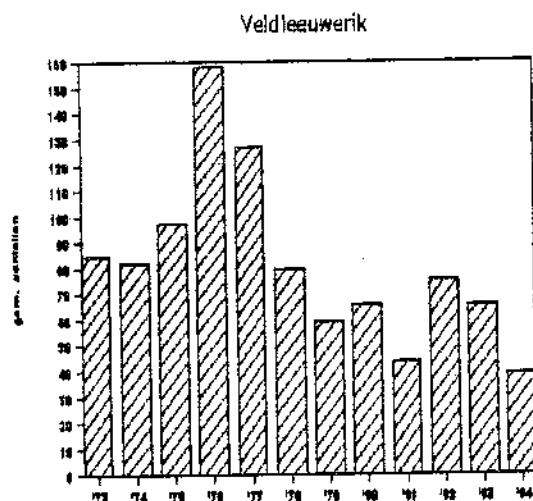
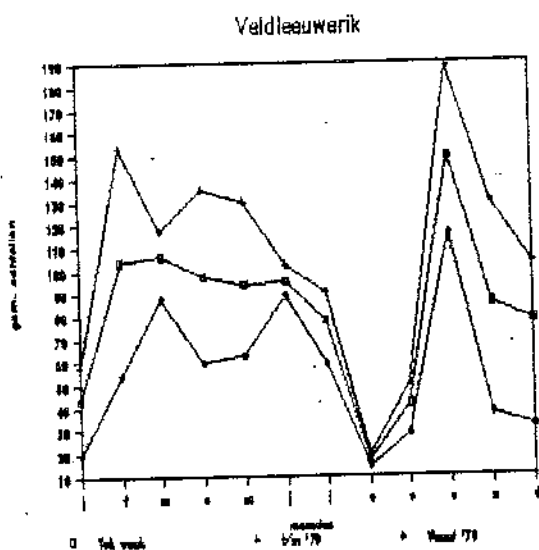
* De χ^2 -toets over de gemiddelden per jaar was 6,292, zodat de verschillen niet significant zijn.

2.11. Veldleeuwerik

De Veldleeuwerik kan men vrijwel het hele jaar door in de Eempolders aantreffen. In periode 1979 .. 1984 waren de aantallen echter lager dan in de zes jaar daarvoor. De dalende tendens blijkt zowel uit de gemiddelde als uit de maximale aantallen. Daarbij moeten wij er echter wel rekening mee houden dat de cijfers van de eerste periode, dus van 1973 .. 1978, beïnvloed worden door de uitschieters van 1976 en 1977. Dit waren kennelijk uitzonderlijk goede veldleeuwerikjaren. Waarschijnlijk valt de achteruitgang dus nog wel mee. De veranderingen van de gemiddelde aantallen in de laatste zes jaar (tot 1984) verlopen overigens opvallend synchroon met die in de eerste periode.

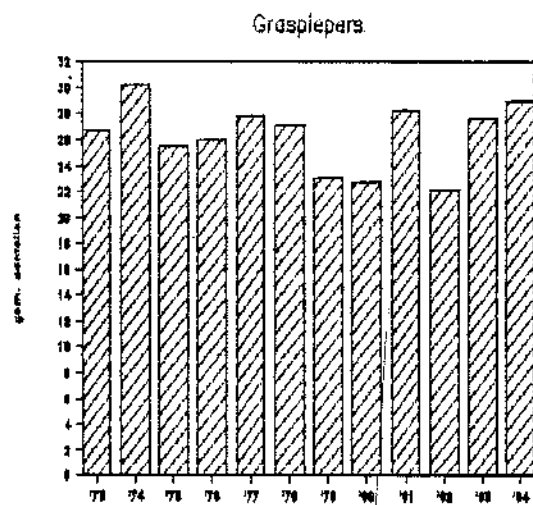
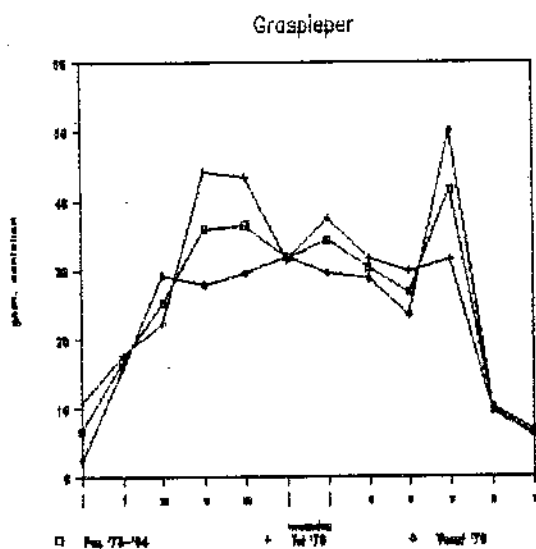
Tot in maart lopen de aantallen geleidelijk op. Daarna blijven de aantallen doorgaans ongeveer gelijk. De territoria zijn in die tijd gespreid over het hele gebied en de Veldleeuwerik laat zich dan voortdurend horen met zijn bekende trillende zang, waardoor de soort goed opvalt bij de tellingen. Frappant is de sterke terugval van de aantallen in de maand augustus. Mogelijk komt dat omdat de zang in die periode niet meer zo vaak gehoord wordt en de Veldleeuwerik dus nogal eens aan de aandacht ontsnapt. Vanaf september lopen de aantallen weer heel snel op. Dit moeten voornamelijk doortrekkers zijn. Deze vallen op doordat ze meestal in kleine groepjes rondzwerven. Mogelijk zijn de aantallen in deze periode toch aan de lage kant, omdat er dan vaker van de auto gebruik wordt gemaakt bij het tellen.

2.12. Graspieper

De Graspieper is doorgaans ook het gehele jaar aanwezig. In de loop van het jaar variëren de aantallen nogal, hoewel dat minder sterk zal zijn dan de tellingen doen vermoeden. De Graspieper wordt buiten de broedtijd niet altijd opgemerkt. Dat komt onder andere doordat de trefkans in de loop van het jaar niet gelijk blijft. In het najaar of in de winter, is hun gedrag veel minder opvallend dan in het broedseizoen en het lijkt er dan soms op dat de soort helemaal verdwenen is. Verschillen in de uitkomsten kunnen ook bij deze soort ontstaan doordat er, vooral bij slecht weer, wat vaker van een auto gebruik gemaakt wordt. De telresultaten zijn dan ook slechts relatief. Wij kunnen er dus noch de werkelijke aantallen noch het juiste aantal broedvogels nauwkeurig mee vaststellen.

In augustus 1973 werden er 167 exemplaren geteld. Dit is nog steeds het hoogste aantal. Na die tijd werden er nooit meer dan 108 Graspiepers bij een telling genoteerd.

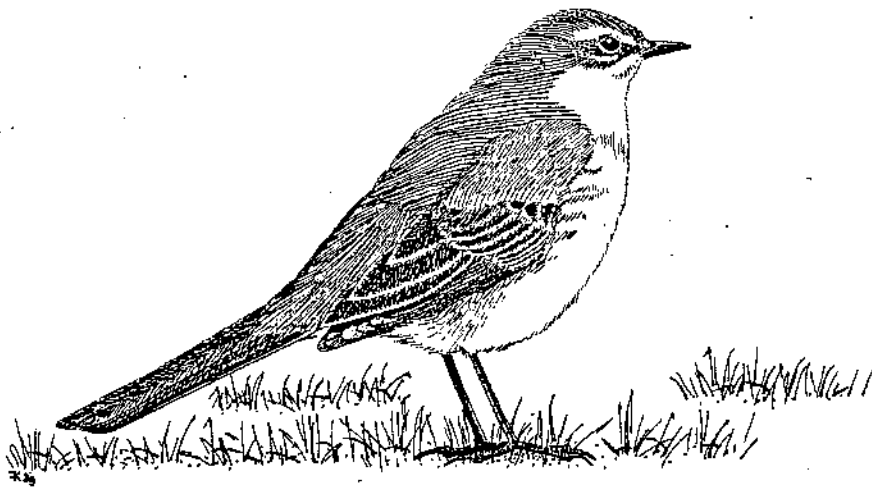

Ondanks wat kleine verschillen bleef het aantal Graspiepers nauwkeurig gelijk in de twaalf jaar van deze tellingen.*

2.13. Gele Kwikstaart

De Gele Kwikstaart komt voor van april tot september. Er waren slechts enkele waarnemingen in oktober. De soort wordt echter maar incidenteel en

* De lineaire regressielijn voor de gemiddelde aantallen per jaar had slechts een richting coëfficiënt van $-0,00454$ en de χ^2 -toets over deze aantallen was slechts 2,649.

De Gele Kwikstaart komt vooral in het noordelijke deel voor.

in kleine aantallen waargenomen, zodat de uitkomsten zeker geen absolute waarde hebben. Alleen van mei tot juli werd deze soort nog met enige regelmaat gezien. Het hoogste aantal werd geteld in mei 1982. Er werden toen vijftien exemplaren in het gebied gezien. Ook in mei was er een telling met een uitzonderlijk hoog aantal van vijftien exemplaren. De uitkomsten van de 44 overige tellingen waarbij deze soort werd aangetroffen waren nooit hoger dan negen exemplaren.

3. WEIDEVOGELS IN DE OOSTERMEENT

Het resterende deel van de Oostermeent is nog slechts een klein gebied, dat dicht tegen de bebouwing van de Bijvanck aan ligt en bovendien nog aan een drukke weg ligt. Desondanks is het gebied voor vogelaars interessant en kan men er nog relatief veel soorten waarnemen. De gegevens van de telling in 1984 zijn in Tabel 3.1 samengevat. De gegevens worden vergeleken met de aantallen van 1984 in de Noordpolder - en Zuidpolder te Veld en met de totale aantallen over de twaalf jaar. Deze totale aantallen zijn exclusief die van de Oostermeent. De percentages zijn berekend over de totale aantallen van 1984 inclusief de Oostermeent. Voor een aantal soorten zijn de aantallen zo gering, dat de uitkomsten slecht een indicatie zijn en men er geen absolute waarde aan toe mag kennen. Voor een aantal soorten lijkt het aandeel van de Oostermeent in de totale aantallen van 1984 hoger dan men op basis van de verhouding van de oppervlakte zou verwachten. Hoewel het gedeelte veel kleiner is dan de andere twee telgebieden, komen sommige soorten in relatief hoge aantallen voor. Mogelijk hebben deze soorten dus een zekere voorkeur voor het noordelijke gedeelte.

Tabel 3.1 - Overzicht van de aantallen in de Oostermeent

	totaal in 12 jaar	Noordpolder en Zuidpolder in 1984	Oostermeent in 1984	percentage (%)
Zomertaling	181	1	3	75
Wintertaling	703	28	2	7
Slobeend	766	32	7	18
Scholekster	6586	620	274	31
Kievit	281827	19138	6274	25
Kemphaan	4605	248	155	38
Watersnip	1839	70	19	21
Grutto	21281	1291	271	17
Wulp	25581	2625	176	6
Veldleeuwerik	24130	976	435	31
Graspieper		667	272	29
Gele Kwikstaart	183	24	45	65

4. VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN

In dit hoofdstuk zijn de uitkomsten van de tellingen in de tweede periode vergeleken met de tellingen van 1973-1978, (Periode 1).

- Dodaars De in periode één ingezette daling, heeft zich weer omgezet in een zij het gematigde stijging. Opvallend zijn de lagere aantallen in de zomerperiode.
- Fuut De landelijke tendens is ook hier duidelijk zichtbaar, een toename in het broedseizoen. Het aantal winterwaarnemingen is nihil.
- Aalscholver Duidelijke toename ! De "explosieve" uitbreiding van de kolonie in de Oostvaardersplassen zal hier niet vreemd aan zijn. Opvallend zijn de late waarnemingen in 1983 en 1984.
- Roerdomp In de tweede periode is een duidelijke terugval te zien. Gezien het incidentale karakter van de waarnemingen hoeft dit nog niets te betekenen. Het beeld is echter ook landelijk teruglopend.
- Blauwe Reiger Een lichte teruggang. Het "beleid" van SBB in de naburige broedkolonie op het landgoed Groeneveld zal hieraan vermoedelijk wel hebben bijgedragen.
- Purperreiger Sterke achteruitgang! Ook na 1984 wordt de soort slechts incidenteel waargenomen. Publicaties duiden op verminderde overlevingskansen in de overwinteringsgebieden.
- Knobbelzwaan De stijgende tendens zet zich door, met name bij de fouragerende exemplaren.
- Kleine Zwaan Sterke toename van deze wintergast. De Eempolders blijken een belangrijk overwinteringsgebied voor deze soort te vormen.
- Rietgans Zeer uiteenlopende telresultaten. Alleen in de winter van 1978/1979 is een echt grote groep waargenomen.
- Kolgans Toename in frequentie en aantallen.
- Grauwe Gans Qua gemiddelde aantallen lichte stijging. In periode één werd echter een hoger maximum waargenomen. (3000 exemplaren tegen 500 á 1000 in de tweede periode).

Bergeend	Wisselende telresultaten. De aantallen in 1983 en 1984 liggen boven het gemiddelde van beide perioden.
Smient	Ongeveer gelijk patroon. Periode één gaf wat hogere uitschieters qua aantallen.
Krakeend	Geen verandering in het incidentele karakter van de waarnemingen
Wilde Eend	Geen verandering.
Pijlstaart	In beide perioden incidenteel waargenomen.
Tafeleend	" " " " "
Kuifeend	Het lijkt erop dat deze soort tot meer permanente vestiging overgaat. In latere jaren heeft de soort ook in de Eempolder gebroed.
Nonnetje	Gelijk patroon van incidentele waarnemingen.
Grote Zaagbek	" " " "
Bruine Kiekendief	De stijgende lijn heeft zich doorgezet. Gedurende het voorjaar en zomer wordt de soort konstant waargenomen.
Blauwe Kiekendief	De lichte toename in periode één heeft zich niet doorgezet. De resultaten in 1984 zijn zelfs teleurstellend.
Sperwer	Lichte toename bij deze nog steeds-zeldzame gast.
Buizerd	Het aantal wintergasten geeft een daling te zien. Het aantal zomerwaarnemingen neemt toe, wat bevestigt dat de soort zich in het Gooi weer meer als broedvogel vestigt.
Torenvalk	Teruggang in aantallen met name in 1983 en 1984. bekend is dat de soort erg afhankelijk is van de muizenpopulatie, welke zeer sterke schommelingen kent.
Smelleken	Geen verandering in de incidentele waarnemingen.
Boomvalk	" " " " "
Patrijs	Verdere teruggang, zodat de soort tot de zeldzame gasten gaat behoren.
Fazant	De laatste jaren van deze periode geven een teruggang te

	zien.
Waterhoen	Enige achteruitgang. In 1984 weer wat verbetering.
Meerkoet	Ongeveer hetzelfde patroon, met wat minder uitschieters qua aantallen.
Goudplevier	Geringe teruggang in de frequentie en verschuiving qua aankomst en vertrek(vroeger). Opvallend het ontbreken van waarnemingen in de tweede helft van december 1984.
Zilverplevier	Nog maar eenmaal waargenomen!
Regenwulp	Lichte stijging in frequentie en aantallen.
Zwarte Ruiter	Nog maar twee keer waargenomen. De soort wordt dus ook zeldzaam.
Witgatje waarnemingen.	Geen verandering in het incidentele karakter van de
Oeverloper	Frequentie qua aantal gelijk, maar minder regelmatig verspreid over het jaar.
Kokmeeuw	Toename in het massaal voorkomen van de soort. In periode één werd slechts één maal meer dan 1000 exemplaren geteld. in de tweede periode is dit tot 15 maal opgelopen. De toename van de "monocultuur" in de Eempolders kan een verklaring hiervoor zijn.
Stormmeeuw	Ook deze soort geeft een toename te zien qua aantallen.
Kleine Mantelmeeuw	Blijvend incidentele gast.
Zilvermeeuw	Toename in frequentie en aantallen.
Grote Mantelmeeuw	Lichte stijging in het beperkt aantal waarnemingen.
Visdief gesignaleerd.	Aanvankelijk daling qua aantallen. In 1984 echter weer duidelijke stijging. De soort wordt echter beperkt
Zwarte Stern	Blijvend incidenteel. Opvallend is de verschuiving naar het voorjaar.
Holenduif	De stijgende trend van periode één heeft zich doorgezet.

Verheugend is de toename in het broedseizoen zodat aangenomen mag worden dat de holenduif zich toenemend als broedvogel in de naaste omgeving vestigt

Houtduif	Qua aantallen exemplaren lijkt een daling en afvlakking in het verloop op te treden
Koekoek	Nog steeds incidenteel.
Ransuil	Het aantal waarnemingen is tot drie teruggelopen. De vaste standplaats bij het gemaal is vermoedelijk verloren gegaan.
Velduil	Het aantal waarnemingen is tot vier teruggelopen en uitsluitend beperkt tot de winterperiode.
Gierzwaluw	In de tweede periode zijn minder vaak grote aantallen (>100 ex) geteld, zodat het er op lijkt dat de soort terugloopt. De tijdstippen van aankomst en vertrek blijven ongeveer gelijk.
Boerenzwaluw	Schommelingen van jaar tot jaar. Het patroon is nagenoeg gelijk. Ook deze soort vertoont een vast beeld qua aankomst en vertrek.
Huiszwaluw	De laatste jaren vertonen een teruggang.
Witte Kwikstaart	Lichte toename. Gedurende de winter van 1983/1984 werd de soort ook waargenomen.
Gele Kwikstaart	Zie hoofdstuk 2.
Winterkoning	Geen verandering van betekenis.
Heggenus	In tegenstelling tot periode één geen waarnemingen na augustus
Roodborst	Hoewel zeer beperkt qua frequentie vallen de waarnemingen in de zomerperiode op.
Paapje	De frequentie en aantallen blijven laag en zeer fluctuerend. De telresultaten in 1983 en 1984 zijn wel zeer teleurstellend.
Tapuit	Ook bij deze soort een wisselend resultaat en minder hoge scores qua aantallen.
Merel	Geen verandering

Kramsvogel Geen verandering in de frequentie. Wel kwam de soort wat minder vaak massaal voor t.o.v. periode één.

Het Paapje komt in wisselende aantallen voor.

Zanglijster Geen wijziging in het incidenteel voorkomen.

Koperwiek Deze wintergast werd minder frequent en in kleinere aantallen waargenomen.

Grote Lijster Toename in de frequentie in de maanden juni t/m augustus.

Rietzanger	De achteruitgang van deze zeldzame soort heeft zich verder doorgezet.
Kleine Karekiet	In tegenstelling tot de rietzanger geeft deze "rietbewoner" een lichte toename te zien qua frequentie en aantallen.
Spotvogel	Geen verandering in het beperkt aantal waarnemingen.
Fitis	Eveneens blijvend beperkt voorkomen.
Grauwe Vliegenvanger	De soort werd nog minder waargenomen.
Pimpelmees	Lichte achteruitgang in aantallen.
Koolmees	Gelijkblijvend.
Vlaamse Gaai	Wisselend en zeer incidenteel.
Ekster	Lichte toename. De soort komt nog steeds in kleine aantallen voor.
Kauw	Het aantal malen dat de soort in grote groepen werd waargenomen is teruggelopen. Met name in 1984 is er geen waarneming geweest die boven 100 exemplaren uitkwam.
Roek	De roek leek eind jaren zeventig als wintergast geheel verdwenen. Nu kan weer van enige toename gesproken worden.
Zwarte Kraai	Enige toename. In vergelijking met de kauw kan een wat gelijkmatiger spreiding in de aantallen worden geconstateerd. Dit zal samenhangen met de verschillen in het fourageer-gedrag van deze soorten.
Bonte Kraai	Geen verandering bij deze wintergast.
Spreeuw	Buiten het broedseizoen en perioden met vorst en sneeuw, blijft de spreeuw een massaal voorkomende soort en wordt vaak bij duizenden geteld.
Huismus	Hoewel periode één ook een wisselend beeld gaf, lijkt de tweede periode een verdere teruggang op te leveren, met name in de laatste jaren.
Ringmus	Teruggang in frequentie en aantallen.
Vink	Weinig verandering in het patroon.

Keep Nog slechts 2x waargenomen!

Groenling Ook deze soort geeft een teruggang te zien.

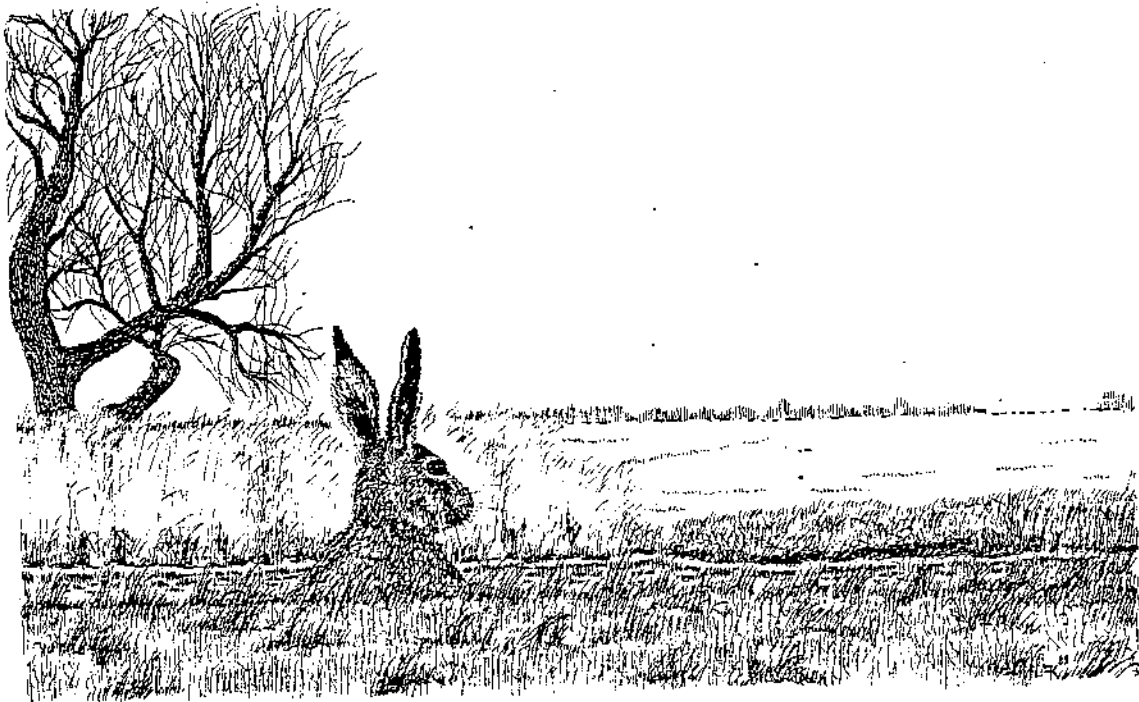
Sijs Nog slechts 2x waargenomen!

Kneu Lichte daling in frequentie en aantallen.

Rietgors Blijvend wisselvallig beeld. In het broedseizoen wordt de soort slechts in kleine aantallen waargenomen. In periode één werd in het trekseizoen 2x meer dan 100 exemplaren geteld.

5. INCIDENTELE WAARNEMINGEN

Tabel 5.1 geeft een overzicht van de soorten die slechts incidenteel of in kleine aantallen werden waargenomen. Deze soorten waren ook in de publicatie over de periode van 1973 .. 1978 niet in de overzichtstabellen opgenomen. In deze tabel worden steeds twee getallen opgegeven. Voor sommige soorten staan er in een jaar-kolom wel eens een aantal waarnemingen. Het eerste getal in de kolommen is steeds het nummer van de week waarin geteld is. Het getal of code daarachter geeft het getelde aantal aan.

Hoe zal het gebied er in de toekomst uit gaan zien?

Tabel 5.1 - Soorten die vóór 1979 niet in grote aantallen werden geteld.

	1979		1980		1981		1982		1983		1984	
Wilde Zwaan	3	A	23	A			2	D	3	2		
	5	6	24	A			24	B	26	2	26	4
	6	A										
Ruigpootbuiserd	2	1	1	1	4	1	2	1	23	1		
	3	2	18	1	19	1						
			22	1	26	1						
			23	1								
Bontbekplevier	5	2							5	1	6	1
Boomkruiper	1	2					20	1	14	1		
	14	1					21	1				
							26	1				
Sneeuwgorz	2	1	23	1								
Roodborsttapuit	10	2										
Kwartel	12	2					12	1				
Gr. bonte Specht	13	1	7	1								
Nijlgans	15	1					9	1	8	2	2	2
									20	2	16	3
									8	3	19	4
Canadese gans									11	1		
Kleine rietgans											2	7
Zw. Roodstaart	12	2	11	2	7	1			8	3		
	16	3	14	1	8	1			14	1		
	20	2			9	1			17	2		
Bosrietzanger	11	1			3	1						
					19	1						
					26	1						
Tuinfluiters	11	2	10	3					11	1		
Zwartkop	15	1										
Tjiftjaf	9	1	9	1	9	1	7	1	8	1		
	10	1	13	1			10	1	14	1		
	15	1	19	1								
Putter	20	1	10	1					21	1		
Oeverzwaluw	15	5					9	2			12	1
							17	B				
Brandgans	1	A			1	7	2	1	9	3	5	1
	2	1			4	F			10	2	7	A
Brilduiker			3	1								
Roodkeelduiker			4	1								
Groenpootruiter			14	1	14	1	9	1				
							20	1				

(vervolg)		1979	1980	1981	1982	1983	1984
	Havik		16	1			21
	Casarca						1
19	2	4	1			7	2
	Gr. zeeëend						26
	Frater			21	A	20	A
	Slechtvalk			7	1	17	1
						6	1
						17	1
	Grasmus			11	1	14	1
				12	1		
				14	1		
				16	2		
	Wespendief						
	Midd. Zaagbek				2	4	1
	Waterral				21	1	2
	Rosse Grutto				21	3	
	Kluut					11	2
	Baardmannetje					25	3
	B. Vliegenvanger					13	1
	Gekr. Roodstaart						13
	Drietsenmeeuw						2
	Lepelaar					11	1
							5
							4
							13
							19
							1
							4
							1
	Goudhaantje						4
	Gr. Gele Kwikst.						19
	Boonklover					11	1

6. TELRESULTATEN

6.1. De Overzichtstabellen.

De tabellen in Appendix A geven een overzicht van de telresultaten. Alle soorten die met een zekere regelmaat werden gezien of verwacht kunnen worden, zijn in deze overzichtstabellen opgenomen.

6.2. Codering van de aantallen.

In de overzichtstabellen zijn de getelde of geschatte aantallen van de waargenomen soorten met een code vermeld. De gebruikte codes staan in tabel 6.1. Voor de lage aantallen, onder de tien exemplaren, bestaat de code uit een cijfer. Dit geeft tevens het getelde aantal weer. Bij de grotere aantallen is er van een lettercode gebruik gemaakt. De aantalsklassen lopen geleidelijk in omvang op.

Tabel 6.1. - Aantalsklassen

<u>Aantal</u>			<u>Code</u>
1	...	9	Geen code gebruikt
10	...	24	A
25	...	49	B
50	...	99	C
100	...	249	D
250	...	499	E
500	...	999	F
1000	...	2499	G
2500	...	4999	H
5000	...	9999	J
>10 000	...		K

6.3. Teldata.

Ter vereenvoudiging van de tabellen zijn de tellingen genummerd. De data die met deze nummers corresponderen, zijn terug te vinden in tabel 6.2.

Tabel 6.2. - Overzicht van teldata.

	1979	1980	1981	1982	1983	1984
1	14-1	12-1	10-1	9-1	8-1	7-1
2	28-1	26-1	24-1	23-1	22-1	21-1
3	11-2	9-2	7-2	6-2	5-2	4-2
4	25-2	23-2	21-2	20-2	19-2	18-2
5	11-3	8-3	7-3	6-3	5-3	3-3
6	25-3	22-3	21-3	20-3	19-3	17-3
7	7-4	5-4	4-4	3-4	2-4	31-3
8	21-4	19-4	18-4	17-4	16-4	14-4
9	5-5	3-5	2-5	1-5	30-4	28-4
10	19-5	17-5	16-5	15-5	14-5	12-5
11	2-6	31-5	30-5	29-5	28-5	26-5
12	16-6	14-6	13-6	23-6	11-6	9-6
13	30-6	28-6	27-6	26-6	25-6	23-6
14	14-7	12-7	11-7	10-7	9-7	7-7
15	28-7	26-7	25-7	24-7	23-7	21-7
16	11-8	9-8	8-8	7-8	6-8	4-8
17	25-8	23-8	22-8	21-8	20-8	18-8
18	8-9	6-9	5-9	4-9	3-9	1-9
19	22-9	20-9	19-9	18-9	17-9	15-9
20	6-10	4-10	3-10	2-10	1-10	29-9
21	20-10	18-10	17-10	16-10	15-10	13-10
22	3-11	1-11	31-10	30-10	29-10	27-10
23	17-11	15-11	14-11	13-11	12-11	10-11
24	1-12	29-11	28-11	27-11	26-11	24-11
25	15-12	13-12	12-12	11-12	10-12	8-12
26	29-12	27-12	26-12	25-12	24-12	22-12

Opmerking: Incidenteel is het wel eens voorgekomen dat er in een van de telgebieden niet is geteld of dat de gegevens niet meer beschikbaar waren. Hoewel daardoor in principe de gegevens niet in alle gevallen direct vergelijkbaar zijn, heeft dat niet of nauwelijks gevolgen voor de algemene indruk en voor de patronen en trends in het aantalsverloop, die in veel gevallen duidelijk te zien zijn. Slechts in een beperkt aantal gevallen, van soorten die slechts in heel kleine aantallen zijn waargenomen, dient men daar bij vergelijking van de uitkomsten per telgebied rekening mee te houden.

Literatuurlijst.

1. Klippel, N.A. & van Leyden (red.) Vogels in de Eempolders. Zes jaren Eempolder tellingen 1973 - 1978. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, 1981.
2. Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken red., Vogels tussen Vecht en Eem, Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum, 1987.
3. Hoog, S. de, Eemland - beschrijving van een weerbarstige landstreek, Hollandia. Baarn 1978.
4. Dijk, G. van, Weidevogeltellingen in het Eemland, TE VELDE 31 : 23-31, Veldbiologische Werkgroep Gelderse Vallei en Eemland, 1986.

		JANUARI		FEBRUARI		MAART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER					
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
DODAARS										1																			
FUUT											1																		
AALSCHOLVER																													
ROERDAMP																													
BLAUWE REIGER																													
1																													
2																													
3																													
4																													
5																													
6																													
7																													
8																													
9																													
10																													
11																													
12																													
13																													
14																													
15																													
16																													
17																													
18																													
19																													
20																													
21																													
22																													
23																													
24																													
25																													
26																													
27																													

JANUARI	FEBRUARI			MART		APRIL		MEI		JUNI			JULI			AUGUSTUS			SEPTEMBER			OKTOBER			NOVEMBER			DECEMBER		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27			

JANUARI	FEBRUARI		MART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER							
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
							4											3		1	3							
		6	A		A		5	2	A					1					4									
		A		A				2			1															2		
	4	3			2	8		6	3	5								1	A	1								
					6	2			6	3	3							3										
		3				4																						
	1	4	2																							2		
		5																										
		6																										
	2				B	2																					A	
		A	1																								3	
A			2																								B	
	6	1		A																								
7	3	2	3																									
6				A																							5	
		2						1	1	3	2	4			1	3	4	1	2									
						1		2	6	4		4	4		2		2	5										
			2					1	2	2	1					3	2											
								2	4	2	3	2	2	4		2	2											
								1	4	4	2	3	2	3		1	3	3										
								3	1	1	2	2	2		1	1	1	2	3								1	
1	1	1	1					1	1	2	1	1			1	4		1		3					1	5	1	
2	1	2	2			1	1			3	1	1			1		1	2		1				1	1	1	1	
2		1	3			2	3				1				2	1	1								1	1	2	
										1																		
2	5	1	1	1				5	1		1	1			1											2	1	
																												1
																												3

JANUARI	FEBRUARI			MAART			APRIL			MEI			JUNI			JULI			AUGUSTUS			SEPTEMBER			OKTOBER			NOVEMBER			DECEMBER					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27									

JANUARI		FEBRUARI		MART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27

		JANUARI		FEBRUARI		MAART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER					
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
WITGATJE																							1						
OEVERLOPER								1								2													
KOKMEEUW																													
STORMMEEUW																													
KL. MANTEL- MEEUW																													
A	A		A	B	E	C	D	E	D	A	E	F	F	D	F	G	F	F	F	E	E	E	F	F	D				
D	E	F	D	F	E	D	E	D	E	E	C	C	D	F	G	F	F	G	D	E	D	F	G	E	D	D			
E	E	E	C		D	C	D	E			C	B		E		F	F	E	E	B	G	E	E	B	D				
D	D	E	D	E		D		D		E	F	D	B	D		E	D	D	D	E	E	E	F	G	D	F			
C	E	D	D	E	F	E	A	C	E	F	F	F	F	C	D	F	F	F	F	F	E	G	E	G	F	F			
G	E	F	F	F	E	G	E	F	E	E	C	E	E	E	D	E	D	E	G	E	E	E	E	E	D	D			
B	9		A	F	C	A	A	A	A		1		9	7	D	B	B	C	C	C	C	B	A	B	A	C			
B	A	D	B	D	B		2	2	C	1		C	A	A	B	A	C	B	B	A	C	E	D			C			
C	A	C	C		B	A	6	A						A	A	C	C	B	A	2	C	D	A		5	A			
A	A	D	D	C		A	A	A		2		2	B	A		4	B		A	A	A		B	D		D			
D	B	D	E	D	D	B	3					1	5	A	C	C		2	B	D	B	B	D		E	D			
B	E	2	A	D	F	D	8	5	1		1	A	A	B	2	B	A	D	B	B	B	C	B		F	C			
3													2			1										1			
1																											1		

JANUARI		FEBRUARI		MAART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
					1																					

	JANUARI			FEBRUARI			MAART			APRIL			MEI			JUNI			JULI			AUGUSTUS			SEPTEMBER			OKTOBER			NOVEMBER			DECEMBER				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27											

BONTE
 KRAAT SPREEUW HUISMUS RINGMUS VINK

	JANUARI		FEBRUARI		MAART		APRIL		MEI		JUNI		JULI		AUGUSTUS		SEPTEMBER		OKTOBER		NOVEMBER		DECEMBER				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
B	C	B	C	C	2																A	B	C	B	B	B	
A	B	C	C	B	5																2	A	C	B	A	A	C
B	C	B	C		2																	2	C		B	C	C
D	D	D	D	B		3																	A	C	C	D	D
B	C	D	E	C	B	3																	C	A	C	A	A
C	D	A	D	D	C	5			1													8	A	C	B	B	B
C	A	E	F	G	F	E	E	D	D	E	F	G	E	F	F	G	F	G	F	G	F	F	F	G	F	E	E
C	D	F	D	G	F	E	E	E	D	D	F	E	G	H	F	F	F	G	F	F	H	G	F	F	D	D	D
F	E	E	E		F	F	D	E		D	F	E	F	F	F	G	F	F	C	F	F	F	F	4	B	B	G
A	D	F	E	F		E		D	D	D	H	E			F	F	E		G	F	F	G	G				
G	F	G	H	F	J	F	C	D	A	E	G	G	F	G	G	G	G	G	H	H	F	F	G	G	G	G	G
F	F	E	H	G	H	H	D	E	E	E	F	H	F	F	F	F	G	J	H	H	F	G	G	G	G	K	K
A	2	A	8		A	3	6	B	A	9	A		B	C	B	B	B	B	B	B	A	A	A	A	A	A	A
	3			4	2	A	6	4	6	8	B	6		D	C	B	B	B	A	A		A	7	5	3	3	1
				2	A	2	A	C		2	2	2	B		C	E	3	6	3	A		6	6	C	1		
				3	A		5		B	6	A	B	2		C	9	B	3	C	C		C	C	3			
	A	9	A	3	6	A	C	2	2	9	B	A	3	C	A	A	3	3	C	C	C	A	A				
					7	A	6	A	A	8	A	C		5	B	C	A		8	3							
					1						2						4			2							
					6		1				1				1												
									A			4	2														
										1	1								A	B	A	A	3				
													9						A	A	A						
	A							3					6	1	5	1	7										
													1														
									1	2	1																
2																			1				2	1		A	
											1	1	1						A	2	1				C		
5										1	2									1	2						
B																			6	6	A					6	
													2														

JANUARI	FEBRUARI	MART	APRIL	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER	KEEP	GROENLING	SIJS	KNEU	RIETGORS
												1	2	25	26	27
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7			1													
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																
21																
22																
23																
24																
25																
26																
27																